

Тернопільська обласна військова адміністрація
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної
військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра іноземних мов і методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОРІВНЯЛЬНА ТИПОЛОГІЯ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Німецька мова і література)**

освітньо-професійна програма **Середня освіта (Мова і література) (німецька)**

Марулько О.А. Робоча програма навчальної дисципліни «Порівняльна типологія німецької та української мов» : [з галузі 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Німецька мова і література) за освітньо-професійною програмою магістра] / О. Марулько. Кременець, 2022 р. – 12 с.

Розробник:

Марулько О.А., кандидат філологічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри іноземних мов та методики їх викладання.
Протокол № 1 від 31 серпня 2022 року.

Завідувач кафедри іноземних мов та методики їх викладання

Кучер В.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 014 Середня освіта (Німецька мова і література)	Курс	
Змістових модулів – 5		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 4	Освітньо-професійна програма: (Мова і література) (німецька)	Лекційні	
		20 год.	6
	Семінарські		
	22 год.	4	
	Самостійна робота		
	78 год.	110	
	Вид контролю		
залік	залік		

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання: 35 % до 65 %
для заочної форми навчання: 8 % до 92 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: засвоєння студентами типологічних характеристик, ізоморфних та аломорфних рис німецької та української мов на всіх структурних рівнях у зіставному плані, а також методів їх використання у практиці викладання німецької мови у школах та вищих навчальних закладах з українською мовою навчання.

Завдання:

- узагальнення знань студентів із уже вивчених на попередніх курсах теоретичних дисциплін;
- визначення предмету, мети і завдань порівняльної типології як самостійного розділу типології мов, її місця серед інших мовознавчих дисциплін і взаємозв'язків з ними;
- характеристика методів і принципів, які використовуються у порівняльній типології;
- огляд історії типологічних досліджень;
- аналіз основних типологічних теорій і вчень сучасності;
- встановлення типологічних подібностей і відмінностей між підсистемами і системами німецької і української мов на:
 - а) фонологічному;
 - б) морфологічному;
 - в) лексичному;
 - г) синтаксичному рівнях.

– систематизація методів використання результатів типологічного зіставлення обох мов у практиці викладання німецької мови з метою діагностування та прогнозування помилок, зумовлених інтерференційними впливами рідної мови;

– поглиблення студентами навичок роботи з науковою літературою з порівняльної типології, вироблення навичок оперування як типологічними так і мовознавчими термінами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

– загальні закономірності будови української та німецької мов, їх специфічні особливості;

– поняття про лінгвістичні універсалії;

– поняття про характерологію, як вивчення внутрішніх особливостей мов;

– основні положення морфологічної класифікації;

– основні суперечності морфологічної класифікації;

– порівняльно-типологічний опис будови німецької та української мов;

– поняття ізоморфізму та аломорфізму мовних явищ;

– поняття мови-еталону, як найважливішого елементу типологічного методу.

вміти:

– синтезувати знання про мову, яка вивчається, одержані під час вивчення теоретичної фонетики, граматики, стилістики, лексикології;

– в процесі становлення систематизувати знання з рідної мови;

– науково осмислювати лінгвістичні основи навчання іноземної мови;

– сформувати у себе професійні вміння, необхідні учителю іноземної мови.

Курс «Практичний курс німецької мови» спрямований на формування у студентів таких професійних компетентностей:

1. Загальні компетентності

ЗК 4. Здатність до утвердження гуманістичних ідеалів, демократичних цінностей, мовного і культурного багатства України й інших країн; поцінування й повага до кроскультурного соціуму; здатність працювати в міжнародному інформаційному контенті.

ЗК 9. Здатність до прокладання й реалізація власної траєкторії навчання протягом життя; здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу, самостійного оволодіння новими знаннями.

2. Фахові компетентності спеціальності (ФК)

СК15. Володіння засобами організації мовного матеріалу у зв'язний текст; здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, здатність аналізувати й інтерпретувати мовні процеси, зіставляти інформацію

СК16. Володіння навичками публічного мовлення, аргументації, ведення дискусії і наукової полеміки; здатність творчо й критично осмислювати філологічну інформацію для вирішення теоретичних і практичних завдань у сфері професійної діяльності, вміння здійснювати науковий пошук (зокрема з допомогою цифрових технологій)

Програмні результати навчання.

ПРН6. демонструвати знання методів формування навичок самостійної роботи й розвитку творчих здібностей і логічного мислення учнів в обсязі, необхідному для успішного вивчення фахових дисциплін

ПРН11. знати мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку іноземної та української мов, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс сучасності

ПРН15. зрозуміло доносити власні висновки, знання та їх обґрунтування до осіб, які навчаються, користуючись основними поняттями та термінами професійно-орієнтованих дисциплін з обраної спеціальності та спеціалізації

ПРН20. виявляти знання про іноземну мову в контексті глобалізаційних процесів

ПРН22. здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя, розвиток мотивів самоактуалізації у сфері професійної діяльності, уміння застосовувати творчі здібності, які характеризують готовність до створення принципово нових ідей.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Теоретичні передумови порівняльно-типологічного вивчення мов.

Тема 2. Короткий огляд історії типологічних досліджень.

Тема 3. Методи типологічних досліджень.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Зіставні типологічні характеристики фонетико-фонологічних рівнів німецької та української мов.

Змістовий модуль 3.

Тема 5. Найголовніші типологічні характеристики морфологічних систем німецької й української мов у зіставленні.

Змістовий модуль 4.

Тема 6. Зіставні типологічні характеристики лексико-семантичних систем німецької та української мов.

Змістовий модуль 5.

Тема 7. Порівняння структури, функцій, особливостей та характеристик німецького й українського словосполучень і речень.

ІНДЗ

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Лінгвістична типологія як розділ мовознавства. Порівняльна типологія як розділ лінгвістичної типології, історія розвитку та методи дослідження. Проблематика і завдання навчального курсу порівняльної типології.												
Тема 1. Теоретичні передумови порівняльно-типологічного вивчення мов.	10	2	2			8	12	2				10
Тема 2. Короткий огляд історії типологічних досліджень.	10	2	2			8	10					10
Тема 3. Методи типологічних досліджень.	10	2	2			8	12		2			10

Разом за змістовим модулем 1	30	6	6		24	34	2	2			30
Змістовий модуль 2.											
Ізо- та аломорфні характеристики німецької й української мов на фонетико-фонологічному рівні та їх врахування в процесі навчання німецької мови як іноземної.											
Тема 4. Зіставні типологічні характеристики фонетико-фонологічних рівнів німецької та української мов.	12	4	2		8	12		2			20
Разом за змістовим модулем 2	12	4	2		8	12		2			20
Змістовий модуль 3.											
Порівняльні характеристики структурних та функціональних особливостей підсистем і систем німецької й української мов на морфологічному рівні та їх імплементація в навчальний процес.											
Тема 5. Найголовніші типологічні характеристики морфологічних систем німецької й української мов у зіставленні.	10	2	6		8	12		2			20
Разом за змістовим модулем 3	10	2	6		8	12		2			20
Змістовий модуль 4.											
Порівняння типологічних особливостей лексико-семантичних систем німецької й української мов та їх використання у процесі навчання німецької мови як іноземної у школі та ВНЗ.											
Тема 6. Зіставні типологічні характеристики лексико-семантичних систем німецької та української мов.	14	4	4		8	12		2			20
Разом за змістовим модулем 4	14	4	4		8	12		2			20
Змістовий модуль 5											
Типологія синтаксичних систем німецької та української мов у зіставленні.											
Тема 7. Порівняння структури, функцій, особливостей та характеристик німецького й українського словосполучень і речень.	10	4	4		10	10					20
Разом за змістовим модулем 5	10	4	4		10	10					20
Модуль 2.											
Індивідуальне науково-дослідне завдання.											
ІНДЗ	14				20	10					10
Усього годин	120	20	22		78	120	6	4			110

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні передумови порівняльно-типологічного вивчення мов	2
2	Короткий огляд історії типологічних досліджень	2
3	Метод типологічного аналізу	2
4	Типологія фонологічних систем німецької та української мов	2
5	Типологія морфологічних систем німецької та української мов	6
6	Типологія лексичних систем німецької та української мов	4
7	Типологія синтаксичних систем німецької та української мов	4
	Усього	22

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначте середню кількість складів німецьких та українських слів у самостійно вибраних текстах. Порівняйте отримані величини.	8
2	Визначте частотність голосних у самостійно вибраному тексті.	8
3	Вкажіть на відмінності в корелятивних конститутивних ознаках приголосних німецької та української мов.	8
4	Визначте співвідношення голосних і приголосних у самостійно вибраному тексті.	8
5	Визначте консонантну насиченість вибраних текстів.	8
6	Знайдіть в українській та німецькій мовах приклади безпосереднього сусідства голосних. Вкажіть характер позиції, в якій вони знаходяться (всередині морфеми, на стику морфеми, на стику словоформ).	8
7	Порівняння структури, функцій, особливостей та характеристик німецького й українського словосполучень і речень.	10
8	ІНДЗ	20
Разом		78

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Необхідність удосконалення мовленнєвої компетенції спонукає до всебічного розвитку особистості студента шляхом пошуку та творчої обробки додаткової інформації, пов'язаної з тими темами та проблемами, що вивчаються згідно з програмою курсу. Таку роботу студенти виконують як усно, так і письмово самостійно і надають на перевірку викладачеві або презентують під час індивідуального заняття своїм колегам. Зокрема, до самостійної роботи належить завдання, що полягає у підготовці конспектів до кожного пункту плану семінарських занять, а також аналіз художніх текстів.

7. Індивідуальні завдання

Однією з форм поза аудиторної роботи студента є індивідуальне навчально-дослідне завдання. Індивідуальна навчальна робота покликана сформулювати практичні навички роботи

студентів зі спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань та поглиблене вивчення теоретичних і практичних проблем дисципліни «Порівняльна типологія німецької та української мов» з метою підвищення якості професійної підготовки.

Метою (ІНДЗ) є поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу і розвиток навичок самостійної роботи.

Основним завданням цього виду діяльності є поглиблення набутих під час аудиторних занять знань з теоретичних основ німецької та української мов у зіставному аспекті та удосконалення вмінь та навичок здійснення наукового аналізу мовних явищ та демонстрації дослідних прийомів на конкретному текстовому матеріалі.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з курсу, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами, вміння презентувати результати роботи.

ІНДЗ виконується самостійно. На початку семестру кожен студент отримує тему ІНДЗ, що відповідає проблематиці практичних занять та лекційного курсу. Студент має право самостійно обрати тему ІНДЗ заздалегідь узгодивши її з викладачем. Під час проведення практичних занять студент повинен презентувати результати своєї роботи у режимі PowerPoint з використанням мультимедійного обладнання. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки, і її вага може становити від 30% до 50% в залежності від складності та змісту завдання.

Рекомендовані види ІНДЗ:

- академічне есе (реферат) обсягом 6–10 сторінок друкованого тексту формату А-4;
- виготовлення відеопрезентації (10-20 слайдів) з певної типологічної проблеми з опрацюванням першоджерел (монографій, статей, авторефератів та лексикографічної літератури).
- підготовка наочних матеріалів для ілюстрації різних типологічних явищ;
- пошук речень для ілюстрації певних типологічних явищ у автентичній літературі.

Академічне есе повинно містити такі структурні елементи як вступна частина, в якій зазначається проблематика та термінологічний апарат до теми, основна частина (виклад теоретичного матеріалу по темі та надання ілюстративних прикладів, що підтверджують задекларовані теоретичні положення), висновки та список використаної літератури. Есе виконується німецькою мовою. Під час написання академічного есе студент повинен опрацювати не менше п'яти джерел з відповідними посиланнями на них у тексті роботи. Текст роботи має містити реферативне викладення матеріалу з приводу визначеної теми.

ІНДЗ складається з титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків (за необхідності).

Вступ має розкривати актуальність обраної теми, її проблематику та мету завдання.

Основна частина має містити викладення матеріалу теми. **У висновку** потрібно висловити міркування стосовно досягнення мети роботи. У друкованому варіанті обсяг роботи повинен становити 7 – 10 стор. Орієнтовна кількість сторінок у структурі ІНДЗ становить: вступ – 1 стор.; основна частина 5 – 8 стор.; висновок – 1 стор.; список використаної літератури – 1 стор.

Відеопрезентація виконується у довільній формі в режимі Power Point з обов'язковим наданням відповідних дефініцій до обраної тематики, ключових теоретичних положень, викладених у лаконічній формі, та наданням ілюстративних прикладів, що вдало підтверджують теоретичні положення по темі. Оцінюватиметься також творчий підхід та естетичність відеоподання матеріалу.

На перевірку здається диск з відео презентацією у Power Point (CD-ROM) та примірник роздрукованого матеріалу у форматі А-4.

Критерії оцінювання ІНДЗ	
25-30	Тему ІНДЗ розкрито повністю; робота виконана з використанням першоджерел;

	структура роботи логічна; текст проекту не містить граматичних, лексичних чи смислових помилок; захист роботи показав глибокі знання студента з предмету дослідження.
18-24	Тему ІНДЗ розкрито; робота виконана з використанням першоджерел; структура роботи логічна з деякими смисловими похибками; текст проекту містить незначну кількість граматичних, лексичних чи смислових помилок; захист роботи показав глибокі знання студента з предмету дослідження.
11-17	Тему ІНДЗ розкрито неповністю; робота виконана з використанням малої кількості першоджерел; структура роботи логічна з деякими змістовими недоліками; текст проекту містить велику кількість граматичних, лексичних чи смислових помилок; захист роботи показав, що студент недостатньо ознайомлений з предметом дослідження.
1-10	Тему ІНДЗ не розкрито; робота виконана з використанням одного першоджерела (компілятивний характер); структура роботи нелогічна; текст проекту містить велику кількість граматичних, лексичних чи смислових помилок; захист роботи показав, що студент не ознайомлений з предметом дослідження.

8. Методи навчання

Проблемний виклад матеріалу, пояснення, метод спостереження й аналізу мовних фактів, організація самостійного пошуку матеріалу, робота з науковою літературою, використання мультимедійних і комп'ютерних технологій.

9. Методи контролю

Поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на семінарських заняттях), поточне тестування; оцінка за ІНДЗ; підсумковий письмовий тест (на комп'ютерах).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума
ЗМ №1			ЗМ №2	ЗМ №3	ЗМ №4	ЗМ №5			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
5	5	5	5	5	5	5	30	35	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів
під час складання екзамену**

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю (30% від загальної к-ті балів)	Результати здачі екзамену
A	Відмінно	90-100	27-30	63-70
B	Добре	82-89	24-26	58-62
C	Добре	75-81	22-23	53-57
D	Задовільно	67-74	20-21	47-52
E	Задовільно	60-66	18-19	42-46
FX	Незадовільно	35-59	10-17	25-41
F	Незадовільно	0-34	0-9	0-24

Критерії оцінювання

90 -100 балів – **високий** рівень знань, повне оволодіння лінгвістичною термінологією, творчий виклад концепції.

75 – 89 балів – **середній** рівень знань, середнє оволодіння лінгвістичною термінологією, аргументований виклад концепції.

60 – 74 балів – **достатній** рівень знань, достатнє оволодіння лінгвістичною термінологією, репродуктивний виклад концепції.

0 – 59 балів – **низький** рівень знань, низький рівень оволодіння лінгвістичною термінологією, фрагментарний виклад концепції.

11. Методичне забезпечення

1. комп'ютерний ресурсний центр з доступом до інтернет-мережі, що забезпечує необхідну якість зв'язку для інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу та їхнього доступу до інформаційних ресурсів, які є в межах бібліотеки інституту та інших інформаційних джерелах;

2. використання інтернет-мережі, текстових редакторів, інтерактивного комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).

12. Рекомендована література

Основна література

1. Шмир М. Ф. Порівняльна типологія німецької і української мов у запитаннях і відповідях : навчально-методичний посібник / Шмир М. Ф. – Кременець : КОГПА імені Тараса Шевченка, 2013. – 232 с.

2. Lalajan N. S. Vergleichende Grammatik der deutschen und ukrainischen Sprachen: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / N. S. Lalajan, O. V. Podvoiska. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 224 с.

Додаткова література

1. Артемчук Г. І. Порівняльна типологія німецької і української мов. Практикум. – К.: Вища школа, 1987. – 22 с.
2. Артемчук Г. І., Назарук П.М. Порівняльна типологія німецької і української мов (Практикум і словотворення) / Г. І. Артемчук, П.М. Назарук – К.: Вища школа, 1988. – 24 с.
3. К., 1995. – С. 7–10.
4. Калустова О.М. Категорія роду іменників: можливості перешкоди перекладу. / О. М. Калустова // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. – Вип. 34., К., 2003. – С. 82 – 86.
5. Клименко Н.Ф. Типологічне вивчення словотворчих систем у синхронічному аспекті / Н. Ф. Клименко // Нариси з контрастивної лінгвістики: зб. наукових праць. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 65–75.
6. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : [підручник] / Михайло Петрович Кочерган. — К. : Академія, 2006. —424 с.
7. Ласка І.В. Деякі проблеми порівняльної типології іноземної і рідної мов як навчальної дисципліни / І.В. Ласка // Нариси з контрастивної лінгвістики. зб. наук. праць. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 18–24.
8. Левицький Ю. М. Людські мови : [енциклопедичний довідник] / Юрій-Мирослав Левицький. — Ч. 1. — Монреаль—Львів, 2013. — 1804 с.
9. Тимченко Є. П. Актуальні тенденції словотворення в порівняльному аспекті / Є.П. Тимченко // (на мат. нім. та укр. мов). // Мова і культура. – Вип. 7. – К.: ВДД. Бурого, 2004. – С. 117–123.
10. Einführung in die synchrone Sprachwissenschaft / hrsg von Peter Ernst. – Wien: Edition Praesens, 1997. – 158 S.
11. Ineichen G. Allgemeine Sprachtypologie / G. Ineichen. – Darmstadt& Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1991. – 180 S.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://www.bildungserver.de>
2. <http://www.encarta.de>
3. <http://www.de.wikipedia-org>
4. <http://www.dw-world-de>
5. <http://www.goethe.de/z/demindex.htm>
6. <http://www.mschnitzler2000.de/Sprache/typologie.html>
7. <http://www.peoples.ru/science/linguist/bally/index.html>
8. http://genhis.philol.msu.ru/article_133.shtml